

ACC. NR. 4710

E. Johansson
A. Holmström

Landskap: Småland

Upptecknat av:

Härad: S. Möre

Adress:

Socken: Vissefjärda

Berättat av Larsson

Uppteckningsår: 1933

Född år i Vissefjärda

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör

Sagesmannen

Tomas ritt

Bergtagning

Prästerna, som kommo ut berget

Skogsnyvan och tjärbrännaren

Bondens son med skogsnyvan

Skogsnyvan

Uppkomsten av Anterör

Gläpsoen

Bonden, som var missnöjd med tomten

Tomten, som fätt nya kläder

Mat till tomten

En korp hämtar den döde

Den dödas julotta

Skriv endast på denna sida!

62 sid.

Varna vättarna för hett vatten
Akta sig för vättarna vid grävning i jorden
Skam bär uppe hjularelen
Hästar, som ridas av maran
Maran
Padmor
Ta upp döda
Horskerv
Likskerv
Tandväärk
Farligt att ligga i en hästbulta
Gulsot
Älvablast
Knarren i lederna
Stolsteget
Bot för vårtor
Villarpaskott
Draga en sjuk under lik
Söndagsbarn
Att ställa smärterna på mannen vid barnshörd
Narrgöra folk

Dödingaben å byken
Gå ut och göra kors med händerna vid jul
Ej mala Tomasmässonatt
Julhalmen
När Vissefjärda kyrka byggdes
Antemåla rör
Försvunnen kyrkklocka
Rishög
Pengar med i graven
Stämma möte med ormar
Paddor
Korpen
Fiske med ljuster
Första metedagen
Beskrivning av en jordkula
Lusse

Mjäld
Söder
Mjäld
Söder

Ms. 4710
4710
Tomas ritt.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

På Tomasmissionatten var Tomas ute och red. Han red på en stor häst. En gång kom han till en kvarn, där möllaren var uppe och mol och böstdade på. "Har du en skoffa mjöl till min häst," skrek han till möllaren. Och möllaren tog en skoffa mjöl och gav hästen. Och innan Tomas red iväg vidare, sade han till möllaren: "Nu skall du i morgon gå dit och dit, och då hittar du under vägen något och det är ditt." Möllaren gjorde som Tomas hade sagt, och där hittade han en hjuksko, och den var av fint guld. Det var tacken för att han gav mjöl.

Ibland

Uppr. B. Johnson

S. Boe id.

4710 A. Stensson

Vineffjärda Sm.

Ber. Lasson

1933

Berättning. Vineffjärda.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—
2

I Blekinge, hörde jag, var där en gubbe, som blev bergtageh. Se, det kunde hänta, att trollen tog dem och höll dem hos sig i berget. Ibland fick de aldrig se dem mer, men var det någon, som riktigt förstog sig på, så kunde han befria en bergtagen. Särskilt barn var det för resten, de gav sig på. Denna gubben blev sedan befriad. Och när han kom ut, mindes han så väl vad han hade gjort, medan han var hos trollen. Han fick mest gå och fiska, sade han. En dag efter det han var bliven fri, kom han till en bonde i närheten. "Du minns inte," sade han till bonden, "var du häst blev riktigt skrämd och föll i aken, eller när det var." Jo, mente bonden på, han kunde både visa ut platsen och säga tiden också.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

Det var vid den och den backen. "Ja," mente den andre på,
"då må du tro, att jag hade fisk att bärta. Jag hade varit
ute och fiskat igen häx åt trollen och var på hemväg, och
när jag kom i backen, var jag tvungen att sätta ner spöken
och det var så det sade skvatt i vägen. Det säg inte du,
men hästen märkte t och det var därför han fyll i sken."

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

Prästerna, som kommo ut ur berget.

Min svärfar berättade för mig en händelse. Det var i Karlslunda socken, det hände. De skulle läsa sig fram för prästen, och det var kvällen innan detta hände. Min svärfar hade en kamrat, som skulle gå till skomakaren och hämta skorna, som han skulle ha på sig dagen därpå. Som han gick förbi ett stort högt berg, där var alldeles intill vägen, så kom det ut ur berget två präster. Den förste bar nattvardsbrödet på ett litet fat, och den andre hade en kalk med vin, precis som det är i kyrkan. De gick alldeles emot honom och räckte honom, att han skulle äta och dricka, men han spisade inget av det, utan han vände sig från dem och sprang därifrån. Och det var så

4710

pass, att han inte torde gå ensam där förbi, när han skulle hem igen sedan på kvällen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Skoganyvan och tjärbrännaren.

En dag var det en skoganyva, som kom till en tjärgubbe, som höll på att bränna tjära i en tjärmila långt inne i skogen. Och det var mitt i vintern och kallt var det. Och skoganyvan gick fram till fjärmilan och skulle värmja sig och ställde sig där framför milan, för där var varmt, och tog upp framstycket på lentyget, så hon visade så mycket hon hade. Tjärgubben där kom och fick se henne.

"Vem är du," sade skoganyvan. "Själv är mitt namn," sade han och ljög i henne, för han förstog ju vem det var. Sedan tog han en tjärpyts full med tjära och dängde all tjäran mellan benen på skoganyvan, så han brände upp så mycket hon hade där. Hon skrek och jämrade sig: "Själv har skällat min konte!" Då svarade det inifrån skogen: "Själv göре, själv lga."

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

Bondens son med skogsnnyvan.

Skogsnnyvan brukade ibland lura folk, som hade sitt arbete i skogen. En bonde var det, som var uppe i skogen och högg ved. Framåt middagen skulle hans käring komma med mat åt honom. Lite innan kom skogsnnyvan med middag åt honom och dukade upp och han åt. Sedan efteråt ville väl bonden känna på henne lite, för hon lurade väl in honom där lite ifrån. Han gjorde så med, och skogsnnyvan blev på kulan av det så småningom. Men innan hon gick tog hon yxan ifrån honom och högg den i ett berg, och så sade hon till honom: "Du får inte yxan ur berget förr än sonen blir så stor, att han bär hem henne."

Så försvann hon, och strax efter kom hans egen

hustru med maten. "Kommer du igen," sade bonden. "Jag har väl inte varit här förut," sade hans hustru till honom Och hur det nu var, så förstog han kanske hur det var fatt.

Många år efteråt, när bonden kom ur kyrkan, så mötte han en pojke, en stor grann en var det, me en yxa över axeln. "Här, far, får du din yxa igen," sade han. Då var det bondens son med skoganyvan.

Sedan växte pojken upp och blev så stor och stark, att han var lika stark som tolv karlar, och han åt också mycket som tolv karlar. Och så gav han sig ut och tjäna hos bönder. Men de ledsnade väl på att ha honom, så de beslöt, att göra ända på honom. En dag höll de på att gräva brunn, och då fick han det tyngsta görat.

Det fick han alltid för resten, för de trodde, att de skulle få gjort ut med honom på det viset eller få honom ifrån sig åtminstone. De satte honom nere i brunnen till att gräva upp slammet, där var nere på bottnen - det var just när de började få känning av vattnet. Medan han grov där, välvde de ner stora kullerstenar, de fick till och med vara flera om dem. Men han bara tog dem och kastade upp dem igen ur brunnen, som om det hade varit småsten.

Men så var det en annan dräng där på stället, han listade på ett knep. Han sadc till dem där på stället, att de skulle ta och koka sådan där viter gröt, de kallar, och sedan gav han sig till att äta med den där skogsnyvepjken. Nu hade drängen hundit en stor skinnpåse på magen på sig, men det visste inte den andre om. De

ät och ät och till slut var de alldeles mätta. Men drängen hade stoppat gröt i påsen också. "När jag blir mätt,
gör jag bara så här," sade drängen, och så tog han upp
sin kniv och skar ett stort jack i ~~påsen~~, så all gröten
rann ut. "Sedan kan jag äta lika mycket till och göra
likadant igen hur länge som helst," sade han. När den andre
såg det, skulle han göra likadant - se han säg inte att
drängen hade en sän där ~~skinnväska~~ där fram utan trodde,
att han skar sig i magen. Han tog och skar ett djupt
hack i magen på sig, så han föll ner och dog. Så vuret
blev de ~~avr~~ med honom.

Skogsnryvan.

I skogarna var det så mycket skogeråd och skogsnryver. Skogsnryvan såg ut som en människa och var redigt vacker, men på ryggen var hon alldeles urholkad. Hon hade en fot som en människa, men den andra var i liknelse ~~var~~ en hästfot.

Skogsnryvan brukade narra folk vilse, så de inte hittade hem. Men vände de de bara något plagg som tröja, mössa, väst eller vad det var, så kom de sedan rätt. Då var förtrollningen bruten.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
12

Uppkomsten av Anterör.

Wär Anterör kom till, skall det ha gått så till. Det var en kärning, som var arg på att det fanns kyrkor, och hon ville förgöra Vissefjärda kyrka. Hon tog ett förkläde fullt av sådana stora stenar och bar iväg med dem, men när hon gresade med bena över en göl där vid Antemåla, förlorade del av stenarna i vattnet, och resten tappade hon där röret nu är.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Gläpsoen.

Gläpsoen var de ridda för. Hon var som ett stort svin
Det var någon viss natt hon var ute - jag tror det var
tomasnatten, men jag är inte säker på det riktigt. Dick
de då mitt i vägen den natten, kom hon och tog dem mellan
benen. Och det var en, hon tog på ryggen och bar iväg
honom baklänges, och sen satte hon väl av honom, när det
gått en stund.

Smil.
Söder om
Vinebjörna
1933

4710

Mitt. C. J. Hansson
A. Stålhammar
Bor. Lärom
Fr. i Västergötland

Bonden som var missnöjd med tomten.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

En man var det, som hade tomte, och när han var på loge en kväll, fick han se tomten, som kom och släpade på ett enda strå och han tåstade och stönade så förskräckligt.

"Det var väl inte mycket att tåsta för," mente bonden.

"Det skall bli mindre härnäst," sa tomten. Och från den stunden brydde han sig inte om att dra till den bonden något mer utan drog ifrån istället. Och det var inte roligt att stöta sig med dem, för då bara drog de ifrån, och då blev folk utfattiga, hur de sen slet.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
15

Tomten, som fått nya kläder.

En bonde var det, som ville ge sin tomte en ny omgång
kläder, och han la ut dem julakvällen. Han tyckte, att
tomten hade dragit så bra, så han ville ge honom ett bevis
på att han var tacksam. Sen var han oppe en kväll på logen
och säg efter, och då kom tomten med ett enda strå på
axeln. "Det var då inte mycket," menade den andre på.
"Lillpytt är för fin att bärta mer," sa tomten. Se, det var
inte bra att ge dem för fina kläder, för då ville de inte
arbeta mer.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—
16

Mat till tomten.

Tomtar hade somma. De bar till dem så de blev rika.

Men på julakvällen skulle de ge dem en smörgås med ost på.

Det satte de ut i lagären.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17

En korp hämtar den döde.

Att svärja bort sig var farligt, och det är det väl
än för den delen. En i Klätторp gjorde det. Men när han
skulle till att dö, kom det en stor svart korp och flög
in i köket och sen in i rummet där den sjuka låg och satte
sig på honom på bröstet. Om en liten stund flög den ut,
och då var det två korpar. Och den sjuke var död då.

De dödas julotta.

På julnatten var de döda uppe och hade sin julotta före de levandes. Det kunde man se, för resten, för om de tog på bänken innan de satte sig, så kände de att det låg sand på bänken.

Och det var en kärning, för resten, som såg dem. Hon kom tidigt på natten - mörkt var det, och de hade inga klockor på den tiden, så det var ju lätt gjort. Hon gick in, men hon tyckte, att det såg lite lustigt ut, för hon kände igen folket, men det var bara döda. Då kom hennes moster, som var död för stt halvår sen och sa till henne: "Skynda dig ut, annars blir det din död." Och kärningen ut, och det var i sista minuten hon hann, för de var och nafsade henne i kläderna.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
19

Varna vättarna för hett vatten.

När de hällde ut hett vatten på en gård, skulle ås
ta och sputta först och säga som så: "Maka på dig, för nu
häller jag ut hett vatten." Se, blev vättarna skällade,
kunde de hämnas genom att förlama folk.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20

Akta sig för vättarna vid grävning i jorden.

Förr var de så rädda för vätter . Om de grov i
jorden, särskilt på gamla tomter, kunde de råka på vätter,
och då blev de förlamade. I Båldön Var det en gammal bonde,
som grov, och råkade på vätter, och han blev förlamad till
sin död. Han kunde inte ens ta sig hem, så hastigt kom det
på.

) 865

Skam bär uppe hjulaxelen.

Om en präst här i Vissefjärda för en del är sen, sade
de, att han kunde göra en hel del, som andra inte kunde.
Han var ute och körde en dag - det var drängen som körde,
förstäs, och han saitt ~~bredvid~~ Rätt som de for, föll hjulet
av. Drängen försökte laga det så gott han kunde, och de
for iväg. Men det gick inte många meter, så var det samma
igen. Och drängen lagade, och de for av. Det gick ett par
meter igen, och så föll hjulet av. "Jaså," mente prästen,
"är det på det viset. Släng du bara upp hjulet i vagnen.
Det skall nog gå." Och vill du åka, så ska du få åka," sa ha
och vände sig baksåt. Och de for iväg, så det gick riktigt
i sken, och det gnissade och pеп och jämrade sig i bak-
hjulet, där det inte var något hjul. Men hem kom de, och

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22

då mente prästen på, att nu kan du få gå. Se, det var Skam
själv, som var skuld till att hjulet hade gått av, och sen
var prästen så kunnig, att han fick honom till att hålla
upp axelen, medan de for hem.

Jan.

Uppf. E. Folksam 1933

A. Folksam

4710

Västergötland
Värmland

Hästar ridas av maran.

Hästar kunde ha ont av maran. De var genomsvetta på morgonen, när folket kom ut i stallei. Då skulle de hänga upp en skata över spiltan. Andra hängde upp en almanacka också, och det tror jag är det vanligaste.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

23

Tm.
Träffjärda
Aapt E. Johansson
L. Halvorsen 1933.
4710
Per Larsson

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24

Maran.

Maran plågades de av. Det var ett fruntimmer att se på, och det satte sig på bröstet på dem och höll på att kväva dem riktigt. Men var det då någon, som ropade dem vid namn, så släppte det dem.

Småland
Silene
Västergötland
Juli 1933

4710 *J. Johansen*
A. Holmstrand
Ber. av Larsson
i Västergötland

Paddor.

Om paddor talar de så mycket. De säger, att de härstamma från människorna och har varit människor en gång, men genom någon förseelse, som de gjort, har de blivit till paddor. Somma har till och med hört dem tala. De harbett om hjälp och så, när de skulle få ungar, och sedan har de lönat det på något sätt.

En gång var det en, som hittade på en orm, som höll på att äta upp en padda. Han hjälpte paddan och tog henne från ormen, och sedan gick han. En tid efter blev han själv biten av en orm, och han låg och var väl döden nära. Rätt som det var kom där en padda ihopplände med ett löv i munnen. De andra så han då till, att de skulle gå ut, och

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—
25

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26

när de hade gjort det, hoppade paddan fram till honom och
släppte lövet i handen på honom. Han förstog, att det var
den paddan, som han hade hjälpt, och lade lövet på det
stället där han hade blivit biten, och han blev bra på
en liten stund.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—
27

"Ta upp döda."

Ta upp döda försökte somma sig på. De hade såna där svartkonstböcker - de var skrivna i rött hela ena - och så läste de upp dem. En var det nere på kyrkogården och skulle ha upp en och fick det också, men lägga ner den kunde han inte. Det var farligt att ta fram en död eller störa deras ro, det kunde medföra döden för dem. Och det var somma, som hade stört de dödes väla, men de fick alltid en hastig eller ovanlig död. Denne hade bundit en bibel under var fot, för att inte den döde skulle rå på honom, men när han inte fick ner honom, blev han så rädd, att han sprang. Och den döde anden efter, och han var precis inpå honom

4710

och skulle nafsa i honom, men då var han henne över halva
kyrkbron, och där hade den döde ingen makt med honom.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28

Smil.

S. More

Vineffjärda

1933

4710

Nytt b. folkan

A. Olsson

Bx. Lassn

Horskerva. f i Väneffjärda

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

29

Horskerva var en sorts skerva, de fick. Det hände, om ett barn satt i knäet på en hora.

När de skulle ha bot för det, fick de gå till en klok käring och be henne komma och bota det. När hon kom, gick hon in i huset utan att hälsa. Sedan satte hon sig mitt på golvet och spottade ungen i ansiktet och läste tyst över ungen, men hon fick inte säga något högt, och inget betalt fick hon ta, inte säga adjö utan bara gå utan vidare.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

30

Likskerva.

Likskerva fick barn, om de kom i beröring med lik på något sätt. Att bota det med hade de vatten, som de tvättat liket med, och det tvättade de barnet med på kroppen. Se, likvatte brukade de alltid gömma förr och ha till sådana ändamål.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

31

Tandvärk.

För tandvärk hade de ett sådant botemedel, att de tåg
smöle - av oppängahö fick det vara, madhö dög inte - och
det skulle vara smöle av många sorters gräs - och sedan
kokta det i ett lyckt kärl, en kaffekokare t.ex. och sedan
gapa om pipan. Då gick tandvärken bort.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

32

Farligt att ligga i en hästbulta.

Att ligga i en hästbulta - där en häst hade rullat sig - var inte bra, då fick man ont i benen. Då skulle man ta av fradgan av en häst och åta. Det hjälpte.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33

Gulsot.

Hade de gulsot, skulle de ta av det gula, som blir på
ett träd och sen ta in det.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

34

Älvablåst.

Älvablåst var en sjukdom, som yttrade sig så, att det svullnade upp på dem. Det skulle komma ur luften, sa de. Där var några onda andar, som orsakade det. Hur de tog bort det, vet jag inte.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

35

Knarren i lederna.

I lederna fick de något, de kallade knarren. Det knarrade i leden, och den var nästan styv. Det skulle huggas bort - "hugga bort knarren," sa de. Då gick de till ett träd, som knarrade - d.v.s. där kunde vara ett par grenar, som gned sig mot varandra, så att det knarrade. Så höll de den sjuka lemmen mot trädet, och så högg de med yxan på trädet och sa: "Jag slår, jag slår för att knarren ska gå ur knät o i trät." Tre gängor skulle de sen göra det.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

36

Stolsteget.

En sjukdom var stolsteget. Det fick de i ögonen, och det skulle borras bort. Det gjorde såna här gamla käringar och gubbar. Då tog de en sän där fetaring och satte ene foten av den i ögat. Och så läddes de, att de borrade.

"Vad borrar du efter," sa den sjuke. "Jag borrar från ögat och i foten," svarde den andre. Det skulle de göra tre gånger - fråga och säga så. Sen skulle det vara bra.

Bot för vårtor.

Vårtor skulle de stjäla fläsk för. Då gick de till en gård och tog fläsk, så att de andre inte visste om det, och sen gned de med det mot vårtorna. Sen skulle det fläske läggas på en jordfast sten och en annan sten läggas över. Allt eftersom det fläsket ruttnade gick vårtorna bort.

Det har jag själv försökt, och det gick bra också.

Andra gjorde så, att de grov ner fläsket under en träbit, och när fläsket var uppruttet var vårtorna borta.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

38

Villarpaskott.

Villarpaskott var det, när de fick väcka hastigt -
som gjikt eller ryggskott, de kallar nu.- Det sköt de bort
me löst krut över den sjukte, där han låg i sängen.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

39

Draga en sjuk under lik.

Var det någon, som hade ont i ett ben eller var
halt, så drog de honom under ett lik. Det skulle hjälpa.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

40

Söndagsbarn.

Om söndagsbarn sade de, att de skulle se spöken
mer än andra människor.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

41

Att ställa smärtorna på mannen vid barnsbörd.

Här i Vissefjärda var det en, som hade ställt en flicka med barn, så det var en horunge, hon skulle få, men sedan ville han inte vid henne utan bara skrattade åt henne. Men när hon skulle till att barna, hade hon talat vid en klok käring, och det var han som fick känna av smärtorna, och hon födde flickan utan att känna ett dugg. Men hur käringen bar sig åt, det vet inte jag, för sådant akta de sig för att lära bort.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

42

Narrgöra folk.

Det fanns de, som kunde narrgöra folk. Det kunde vara så, att en pojke tyckte om en flicka, men hon inte tyckte om honom. Då kunde han narrgöra henne. Han lagade att han fick lite skav av en drög. Se, när de körde me en ~~xx~~ drög utan medar på vintern, så blev det skav av kälken, då det tog mot en sten. Det skavet lagade de sen, att de fick malet i små, små korn och tog sen och stoppade ner det i deg, i kakor, så att hon fick det i sig. Sedan var hon narrgjord och blev alldeles galen i den andre. Men det varade inte längre än till bröllopet. Sen prästen väl hade vigt dom så var för trollningen bruten, och då slog kärleken över i hat i stället.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

43

Dödingaben i byken.

Det var på ett ställe de höll på att byka, och pigan skötte byken. När hon öste på kall lut, gick det bra, och det puttrade och väste alldeles som när de hälldes på varm. Men så tog hon och värmede luten och skulle ösa på, och då var det och susade och kläderna flög hit och dit i köket, och flickan blev dödsförförskräckt och sprang ut till sin matmor och sa till henne, att höll det på på det viset, så blev hon inte vid byker längre. Bondhusstrun där på ställ visste inte, vad hon skulle ta sig till, och inte heller visste hon väl, vad hon skulle tro om det flickan sade. Då kom bonden in, och då talte de om för honom hur det var. "Ja, det var sant det," sa gubben och sprang in och rev upp byken. Sen fick han tag i en krage och sprätte upp den

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

44

och fick fram en liten benbit, som han hade insydd i kragen - en liten bit av ett människoben, stor som en liten näl. Det hade såna där trollgubbar på sig för att ha tur och framgång, men det var farligt också att ha sådan. Men när sen pigan kom och fortsatte att byka, så var det inget underligt mer med det, bara han hade tagit bort benet av den döde.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

45

Gå ut och göra kors med händerna vid jul.

Min gamla mormor hon brukade gå ut på lillejulafton
- eller om det var julafhton, jag minns det inte så noga -
och gjorde kors med händerna. Det var för att de skulle
få vara i fred för allt djäkelskap, som var ute den natten
*och det räckte också för hela året till nästa Tommavaf-
ton.*

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

46

Ej mala Tomasmässanatt.

Tomasmässanatt eller natten tre dagar före jul - de kallade det lille jul också för resten - så skulle de inte mala efter klockan tolv på natten, för då rök det sönder alltsamman för dem.

De skulle inte gå ut iheller på Tomasnatten.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

47

Julhalmen.

Förr vi födder jularna strödde de alltid ut halm på golvet i husena. Det gjorde de till och med i min barndom. Den halmen gömde de sedan och gav korna vissa dagar, jag minns nu inte vilka det var, men det var beständiga dagar, för att de skulle vara friiska och bli feta och bra.

Småland
S.Mör
Vissefjärda
Maj 1933

Myt. förd okända
4710 M. Holmström
Bar. av. Runar
Vissefjärda

När Vissefjärda kyrka byggdes.

När de började bygga Vissefjärda kyrka, så lade de grunden till henne vid Bromboda, och de byggde på henne också. Men det de byggde på dagen revs ner på natten, och så höll det på. Det trodde, har jag hört, att det var underjordiska makter, som gjorde det. Andra har jag hört säga, att det var prästen, som inte ville ha kyrkan där, och han skickade ut sina drängar på natten och de rev ner vad de hade byggt på dagen. Det var vid Ryda backe vid Bromboda.

Då var det någon, som hittade på, att de skulle ta en stock och oka på två tvillingoxar och så låta dem släpa iväg med stocken, vart de ville. Den tog stocken och drog iväg med den, och de kom ner till ån, men den

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

48

2

4710

sirmade de över och kom till slut till det ställe, där kyrkan nu står. Och där var på den tiden bare en holme, eller nästan en ö. Och där stannade de. Och där kom folk och tog dem. Och på det stället byggde de kyrkan också. och då var det ingen, som kom och rev ner det de byggde. Och det var där kyrkan står än i dag.

Men på det stället var där en stor vid Videbuske, och efter det att den fanns där har kyrkan fått sitt namn.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

49

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

50

Antemåla rör.

Antemåla rör är fullt av stora salar, och en som hette Jonas var där inne och såg dem. Han hade en lina om livet och kröp ner. Sedan sköt han ett skott med en pistol, men skottet hördes inte upp, De bara såg röken.

4710

Försunnen kyrkklocka.

Om Vissefjärda kyrkklocka går det en sägen, att när de hade gjort klockan och hängt upp henne, så hade de inte döpt henne och gett henne namn. Därför gick klockan ifrån dem och ner i Kyrkjön. Det var två, som var där en gång; och skulle ta upp den, och då skulle det vara alldeles tyst. Men så kom det en köring på vägen och när hon fick se dem där ner och syssla, så gick hon dit och sade till dem hur de skulle ta för att få upp henne, men då, när hon sade det, så gick klockan ifrån dem förstås.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

51

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

52

Rishög.

Över en, som de sköt i Fuggehult, eller rättare
över den platsen, där han blev skjuten, kastade de upp en
hög med ris. Det skulle var och en som gick där förbi
kasta en liten kvist på, om det var för att han inte
skulle röra dem eller vad det var för. De var så rädda för
att sådana visa sig sedan de var döda.

från

r. Johansson
A. Ohlssons

Västergötland

1933

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

53

Pengar med i graven.

Att ta pengar med i graven hade de för sed förr.

Silver och guld och fina saker skulle de ha med sig för att använda dit de kom.

En här jag hörl som tog och gav befallning, att de skulle kläda honom i hans bästa kläder och ge honom pengar med och sedan begrava honom i trädgården. Det var i Törsboda, men han var dansk.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

54

Stämma möte med ormar.

Om en slog efter en orm och inte räddé med att döda den, så var det farligt. En sådan orm här har hat till den personen och försöker sticka honom, var han kan komma åt. Det hade jag en bror, som var ute för, så det tror jag. Han kom till och med in i huset och ville åt honom, fast det var någon annan, som slog honom.

Ett sätt att komma åt en sådan orm var att sätta möte med honom, be honom möta sig på ett bestämt ställe och på en bestämd tid. Och då kom ormen också och alltid på den utsatta tiden, och då kunde de slå honom. Slog man inte en sådan orm då, vaktade han helka livet på den personen, som hade stämt möte, eller också om den personen inte kom

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

55

till det utsatta stället.

En var det, som sa till en örm: "Möt mig här då och
då!" - han nände en tid - "och tag hela din släkt med
dig." Det blev den tiden och då kom där också ormar i
tusental. Han blev rädd, förstas, och skulle ~~lämna~~ sig undan
men de rann efter honom och ringlade sig om honom och
gjorde sälla på honom. Och när det kom dit andra människor,
så lag han död av ormastick.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—
56

Paddor.

Om man ser en orm, som håller på att svälja en padda
befria
och kan ~~hjälpa~~ den, så kan man hjälpa kvinnor lätt i barns-
nöd.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

57

Korpen.

Korpen det är ett märkligt djur. Visar han sig, när någon häller på att dö, flyger in i huset t.ex., så är det ett säkert tecken på att den döende kommer till helvetet.

Om en korp flög över en lagård eller ett boningshus och kluckade till, så var det tecken på att där skulle dö någon.

De säger också, att korpen har en liten vit fjäder, men innan han dör, sväljer han den. Lyckas de få fatt på den så blir de trollkunniga, men det är nästan omöjligt.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

58

Fiske med ljuster.

Med ljuster fiskade man gäddor, när de lekte. Då
var man på kvällen, då det var skvart i en eka ut där det
var lite långgrunt. Där skulle vara på sin höjd ett par
alnar djupt. I fören hade man en stång instucken inifrån
båten och genom fören. På den utanför fören varende sidan
var det giller fäst i staken, halvannan fot lång ungefär
och en fot i bredd. På det lade de sedan tjärig ved och
tjärestickor och sådant, som brann och lyste bra, och
vid skenet från det ljusträde de sedan fisken. Jag har
varit med och ljustrat femtiofals gäddor på en gång.

Abborrar och till och med en och annan äl kunde man också
få. Sedan blev det ju förbjudet, och nu är det bortlagt
att ljustra fisk.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

59

Första metedagen.

Helig torsdag var första metedan. Den första fisken,
man då fick, skulle man äta upp rå - då fick man god tur
i mete det året.

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

60

Beskrivning av en jordkula.

I min barndom var det inte alls ovanlig att få se folk bo i riktiga jordkuler. Här intill strax var det ett folk, som var nio personer, som bodde i ett sådant litet krypin. Det var en hydda av flata stenar, som de fogat upp och sedan täppt till med lite jord. På ena långsidan stod spiseln och på kortsidan var ett litet fönster och i taket ett. Taket hade ryggås och var täckt innerst av smala stänger och se an tättat med näver, och för att inte den skulle blåsa av, var det ett lager av torv ovanpå. Runt omkring var det sedan bänkar eller bräder, som var slagna i väggen, och på dem låg de sedan alla. Vid sidan var en liten list, så att det blev liksom en låda,

4710

och så var det ett fotabräde här och var, så den ene inte
sparkade den andre i huvudet. På bänkarna lades sedan
halm och över den lades ett bössjatäcke, de kallade, och
det låg de på. Sedan tog de något annat täcke och höljdé
över sig, en trasa var det väl för det mesta.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

61

4710

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

62

Lusse.

Lusse har aldrig firats här - på andra håll har
jag dock hört, att de gör det.

J. P. Ellman